

Evaluation of Information on Turkish Websites on Organ Transplant and Nursing Care

Senanur Denizyaran^a, Dilan Tali^b, Sema Şen^c, Mahmut Dağcı^{d,*}

Hemşirelik Bölümü, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Bezmialem Vakıf Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

*Corresponding author

Research Article

History

Received: 10/04/2022

Accepted: 09/12/2022

ABSTRACT

The aim of this research is to examine the quality of information about organ transplantation in Turkish websites. For the descriptive research, the keywords of organ transplant, organ transplantation, tissue and organ transplant, tissue and organ transplantation are scanned in the four search engines with the highest number of users in Turkey. As a result of the search, the first 10 pages in the list reached for each keyword in each search engine were determined and the sites were scanned in 4 search engines (n=1640). Duplications (n=1003), sponsored links (n=23), video links (n=20), and links that cannot be viewed or have no content (n=80) were eliminated. Thus, the sample of the study was found to be (n=514). The data of the study Greene et al. (2005) method was collected between 01.08.2021-12.09.2021 with reference to the scoring list prepared by the researchers about the treatment and care of organ transplantation. Data were analyzed in SPSS 25 program. 32.9% of the information on the internet about organ transplantation is up to date between 2021 and 2017 and the most frequently encountered "blog and forum" sites about organ transplantation (21.4%) are the topics prepared on organ transplantation. when the points are distributed according to; It was determined that the most adequate information in proportion was about the organs that can be transplanted (74.7%), and the most inadequate information was the care of the donor and recipient before and after the surgery (91.6%). The total mean score was found to be 6.09±1.33 out of 20 points in the list. Research findings show that the information available on the internet about organ transplantation is of low quality. It may be possible to reach more data on the current situation by conducting more comprehensive studies on the same subject.

Keywords: Organ transplantation; Internet, Information assessment

Organ Nakli Tedavisi ve Hemşirelik Bakımı Konusunda Türkçe Web Sitelerindeki Bilgilerin Değerlendirilmesi

Öz

Bu araştırmanın amacı Türkçe web sitelerindeki organ nakli hakkındaki bilgilerin kalitesini incelemektir. Tanımlayıcı olarak gerçekleştirilen araştırma için organ nakli, organ transplantasyonu, doku ve organ nakli, doku ve organ transplantasyonu anahtar kelimeleri, Türkiye’de kullanıcı sayısı en fazla olan dört arama motoru üzerinden tarandı. Tarama sonucunda, her arama motorunda her bir anahtar kelime için ulaşılan listede ilk sıradaki 10 sayfa tespit edildi ve 4 arama motorunda (n=1640) site tarandı. Aynı olan siteler (n=1003), sponsorlu bağlantılar (n=23), video bağlantıları (n=20), görüntülenemeyen veya içeriği bulunmayan bağlantılar (n=80) elendi. Böylece araştırmanın örnekleme, (n=514) olarak bulundu. Araştırmanın verileri, Greene ve ark.’nın yöntemi (2005) kullanılmak suretiyle organ nakli tedavi ve bakımı hakkında araştırmacılar tarafından hazırlanan puanlama listesi referans alınarak 01.08.2021-12.09.2021 tarihleri arasında toplandı. Veriler SPSS 25 programında analiz edildi. Organ nakli konusunda internette bulunan bilgilerin %32,9’unun 2017 ila 2021 yılları arasında yayımlanan güncel veriler olduğu ve taramalar esnasında organ nakli konusunda en sık “blog ve forum” siteleriyle karşılaşıldığı (%21,4) belirlenen çalışmada puanlar organ nakli konusunda hazırlanan konu başlıklarına göre dağıtıldığında ise oransal olarak en yeterli bilginin nakil yapılabilecek organlar (%74,7), en yetersiz bilginin ameliyat öncesi ve sonrasında donör ve alıcının bakımı (%91,6) olduğu saptandı. Listedeki 20 puan üzerinden toplam ortalama puan 6,09±1,33 olarak bulundu. Araştırma bulguları organ nakli konusunda internette bulunan bilgilerin düşük kaliteli olduğunu göstermektedir. Aynı konuda daha kapsayıcı benzer araştırmaların yapılması ile mevcut durum hakkında daha fazla veriye ulaşılması mümkün olabilir.

Anahtar Kelimeler: Organ nakli; İnternet, Bilgi değerlendirilmesi

Süreç

Geliş: 10/04/2022

Kabul: 09/12/2022

Copyright

This work is licensed under
Creative Commons Attribution 4.0
International License

^a denizyaranse@gmail.com
^c semasen814@gmail.com

^b https://orcid.org/0000-0003-0605-8505
^d https://orcid.org/0000-0002-7678-7722

^b dilantalii@gmail.com
^d mdagci@bezmialem.edu.tr

^b https://orcid.org/0000-0003-2053-2381
^d https://orcid.org/0000-0003-0883-9129

How to Cite: Denizyaran S, Tali D, Sen S, Dagci M (2022) Evaluation of Information on Turkish Websites on Organ Transplant and Nursing Care, Journal of Health Sciences Institute, 7(3): 165-171

Giriş

2021 yılı ocak ayı itibarıyla dünyada 4,66 milyar aktif internet kullanıcısı bulunmaktadır. Dünya nüfusunun %59,5'ini oluşturan bu rakam, teknolojinin hızla gelişmesi nedeniyle her geçen gün artmaktadır (Statista, 2021). Global internet kullanımı açısından 2020 yılı ile beş yıl öncesi karşılaştırıldığında %15,6'lık ciddi bir artış olduğu görülmektedir (Statista, 2020). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) raporuna göre ise Türkiye'de 16-74 yaş arası bireylerde 2019 yılında %75,3 olan internet kullanım oranı 2020 yılında %79 ve 2021 yılında %82,6'ya yükselmiştir. İngiltere kaynaklı bir internet raporuna göre bir internet kullanıcısının günlük ortalama 7 saat çevrimiçi olduğu bildirilmektedir. Bu kullanıcıların yaklaşık 8 saatini uykuya ayırdığı düşünülürse, uyanık kalınan zamanın %44'ünün internette geçirildiği görülmektedir. Türkiye'de kişilerin internete ayırdığı günlük süre 8 saat ile genel ortalamanın üzerindedir (Social, 2022).

Teknolojinin sunduğu imkânlar sayesinde insanların her geçen gün daha fazla ihtiyacına cevap verebilen internet, günümüzde bir sağlık iletişim aracı olarak da kullanılmaya başlanmıştır (Çelik, 2018). Sağlık ile ilgili bilgiler, internette en çok aranan ve merak edilen konular arasındadır. Hastalar ve sağlık çalışanları tarafından internetin bilgi kaynağı olarak kullanımı gün geçtikçe artmaktadır (Spoelman ve ark., 2016). İnternetin sadece kullanımı değil, internete ulaşım imkânları da kolaylaşmaktadır. İnsanlar internete bağlı cep telefonları ile istedikleri anda bilgiye kolaylıkla erişim imkânı sağlayabilmektedir (Öztürk, 2021). Bu kullanım ve erişim kolaylıkları sayesinde insanlar, sağlık ve hastalık hakkındaki araştırmalarını internet üzerinden yapmayı tercih etse de bu durum bazı sorunları da ortaya çıkarmaktadır. Sağlık problemi olan insanlar, internet üzerinden hastalıklarının semptomları ile ilgili bilgileri okuduktan sonra hekim muayenesine ihtiyaç duymadan kendi belirledikleri tedavi yöntemlerini uygulayabilmektedir (Jensen ve ark., 2020). Bazı hastalar ise kendilerinde var olan belirtileri internette okudukları farklı hastalıkların belirtileri ile karşılaştırmakta ve belirtileri benzeyen hastalıklar arasında herhangi bir uzman görüşüne ihtiyaç duymadan bir sonuca vararak kendisinin ölümcül veya tedavisi zor bir hastalığa yakalandığını düşünebilmektedir.

Sağlık ile ilgili diğer konularda olduğu gibi organ nakli konusunda da internette birçok eksik ve yanlış bilgiye ulaşılmaktadır (Holderried ve ark., 2021). Organ nakli tedavisinde amaç, hastanın taburculuğuna kadar iyi bir bakım verilerek, günlük yaşam aktivitelerine hızlı bir şekilde kavuşturulmaktır (Tay 2016; Gülen ve Karaca 2018). İnternet sitelerindeki eksik ve yanlış bilgiler, hastaların organ nakli tedavisi ile ilgili endişelerini giderecek doğru cevaplara ulaşmasına engel olmaktadır. Bu durum organ nakli ameliyatlarına karşı olan tutumu doğrudan ve olumsuz yönde etkilemektedir.

Türkiye'de organ nakli ameliyatı olacak hastaların yararlanabileceği internet bilgi kaynaklarının

değerlendirildiği herhangi bir araştırmaya rastlanamamıştır.

Bu araştırmanın amacı, Türkçe web sitelerinde yayımlanan organ nakli konusundaki bilgilerin kalitesini incelemektir.

Bu kapsamda araştırmanın soruları;

1. Organ nakli ile ilgili bilgi içeren Türkçe web siteleri güncel midir?
2. Hangi kategorideki web siteleri organ nakli ile ilgili bilgi içermektedir?
3. Organ nakli ile ilgili Türkçe web sitelerindeki bilgilerin "Organ Nakli ile İlgili Bilgileri Değerlendirme Skalası" puan ortalamaları nasıldır?

Materyal ve Yöntem

Araştırmanın evreni ve örnekleme

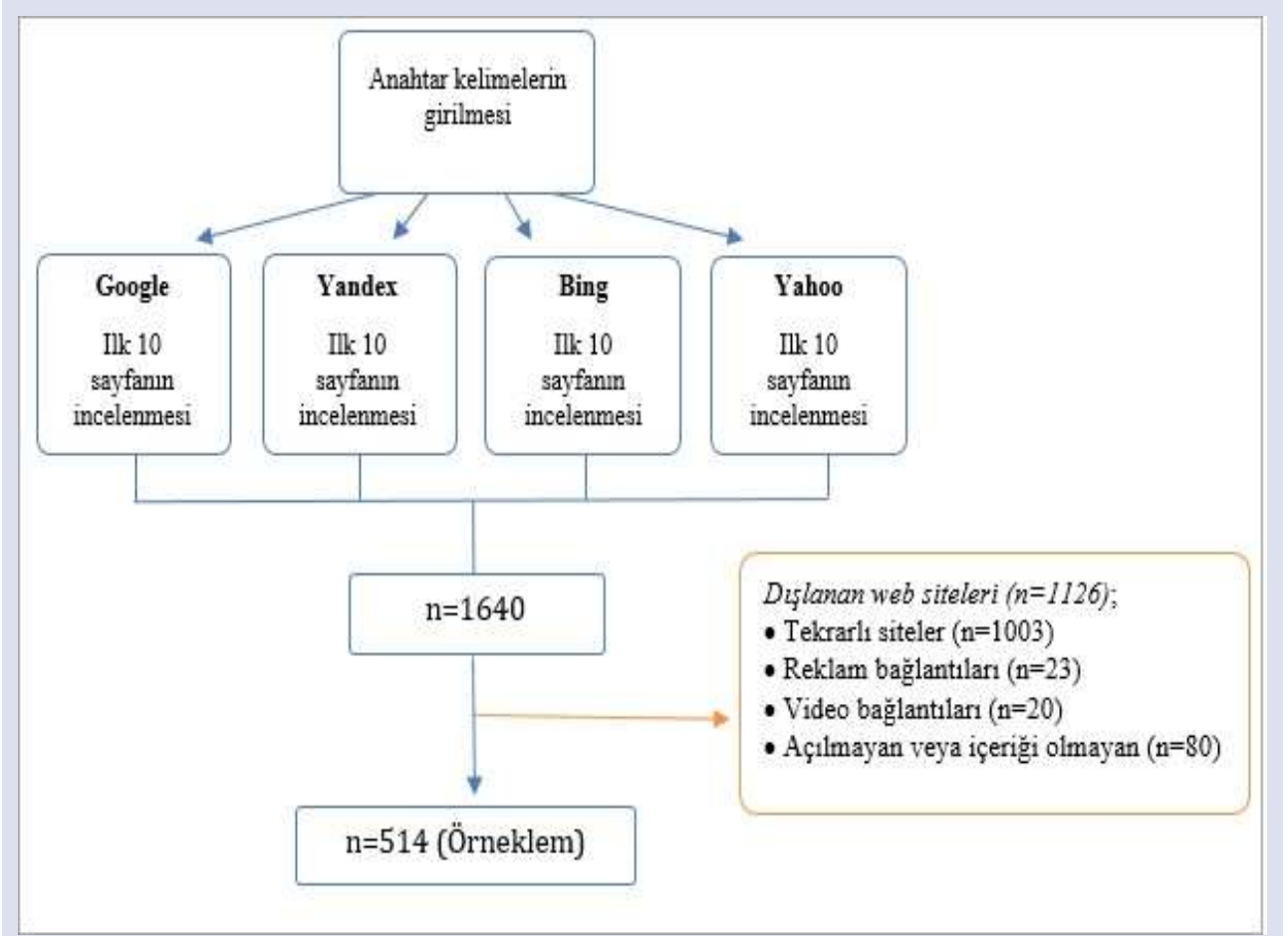
Tanımlayıcı tipteki araştırmanın arama motorlarına girilecek anahtar kelimeleri seçilirken hastaların internette organ nakli konusunu araştırırken kullanabilecekleri dilin düşünülmesi gerekiyordu. Bu nedenle konuyla ilgili kullanıma olasılığı fazla olduğu düşünülen dört anahtar kelime; "organ nakli", "organ transplantasyonu", "doku ve organ nakli", "doku ve organ transplantasyonu" araştırmacılar tarafından seçildi. Anahtar kelimeler Türkiye'de günlük internet trafiği en fazla olan arama motorları (StatCounter., 2021); Google (<http://google.com.tr>), Yandex (<https://yandex.com.tr>), Bing (<https://bing.com>), Yahoo (<https://yahoo.com.tr>) üzerinden tarandı. Tarama için her arama motorunda her bir anahtar kelime için ulaşılan ilk 10 sayfa tespit edildi ve 4 arama motorunda n=1640 siteye ulaşıldı. Ulaşılan 1640 web sitesi araştırmanın evrenini oluşturdu.

Tarama sonrasında, farklı arama motorlarından ulaşılan tekrarlı siteler n=1003, reklam bağlantıları n=23, video içeren bağlantılar n=20, tıklanmadığında açılmayan veya açılma da içeriği bulunmayan bağlantılar n=80 elendi. Böylece araştırmanın örnekleme 514 olarak belirlendi (Şekil 1).

Web sitelerinin değerlendirilmesi

Örnekleme alınan web siteleri hakkında veri toplamak için Greene ve ark., (2005) yöntemi kullanıldı. Bu yöntem ile araştırma konusuna uygun, literatür yardımı ile hazırlanan organ nakli tedavi ve bakımı hakkında 20 adet alt başlık içeren "Organ Nakli ile İlgili Bilgileri Değerlendirme Skalası (ONBDS)" hazırlandı (Çizelge 3). Hazırlanan ONBDS için 3 farklı uzman görüşü alınarak gerekli düzenlemeler yapıldı. Konu ile ilgili her bir alt başlık bir puan olmak üzere örnekleme alınan her bir web sitesi toplam 20 puan üzerinden 3 farklı araştırmacı tarafından ayrı ayrı değerlendirildi. Bu değerlendirmeler sonrasında farklı puanlama yapılan veri toplama formları araştırmacılar tarafından birlikte değerlendirildi ve son karar verildi.

Araştırma verilerinin analizinde SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 25.0 paket programı kullanıldı. Araştırmanın verilerine ulaşım tarihi 01.08.2021-12.09.2021'dir.

Şekil 1. Araştırma akış şeması
Figure 1. Research flow chart

Bulgular ve Tartışma

Bu bölümde organ nakli hakkında bilgi içeren 514 tane web sitesinin türü, içerisindeki bilgilerin güncellik durumu ve bilgilerin ONBDS'ye göre puan ortalamaları sayı ve yüzdeler halinde sunuldu (Çizelge 1-3).

Organ nakli hakkında bilgi içeren web sitelerinin güncelliğini gösteren tarihler ve tarih aralıklarındaki ONBDS puan ortalamaları Çizelge 1'de sunuldu. Buna göre örnekleme oluşturan web sitelerinin %32,9'unun tarihi, 2017-2021 yılları arasındaydı. İçeriğinde tarih bilgisi bulunmayan web sitelerinin oranı %36,4'tü. Web sitelerinin Çizelge 1'deki belirli tarih aralıklarına ait ONBDS puanları incelendiğinde en güncel tarih olan 2017-2021 web sitelerinin aldığı puan ortalaması 5,89/20 olarak belirlendi ve bu puan daha eski tarihli web sitelerindeki puan ortalamalarından düşüktür.

Organ nakli ile ilgili bilgi içeren web sitelerinin %21,8'inin blog ve tartışma forum siteleri, %16,7'sinin hastane web siteleri ve %15,3'nün haber web siteleri olduğu belirlendi. ONBDS puan ortalaması en yüksek olan web sitesi çeşitlerinin ise bilimsel dergilerin web siteleri (8,96/20), sağlık profesyonellerinin kişisel web siteleri (7,76/20) bloglar ve tartışma forumları (7,60/20) olduğu görülmüştür (Çizelge 2).

Çizelge 3'te yer alan ONBDS'de en yüksek puan ortalamasının "Organ nakli hakkında genel bilgiler" başlığında (3,14/6), en düşük puan ortalamasının "Ameliyat öncesi bakım ve ameliyat sonrası bakım" konularında olduğu belirlendi (0,33/4). Alt başlıklara bakıldığında ise "Nakil yapılabilecek organlar" en yüksek puan ortalamasını aldı (0,75/1).

İnternet birçok alanda olduğu gibi sağlık alanında da vazgeçilmez bir bilgi kaynağıdır. İnsanların hastalıklar ve tedavileri hakkında bilgi edinmek için interneti sıklıkla kullanmaları nedeniyle organ nakli dahil olmak üzere sağlık konusunda bilgi yayımlayan web sitelerinin sayısında ciddi bir artış görülmektedir (Swire-Thompson ve Lazer, 2020; Özkan ve ark., 2019). Her ne kadar sayıları artsa da bu sitelerde yayımlanan bilgilerin güvenilirliğinin bir standart haline getirilmesi konusunda henüz bir çalışmaya rastlanmamaktadır (Aldairy ve ark., 2012). Standardizasyon ve akreditasyon çalışmaları ile ilgili Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan Kullanım İnceleme Akreditasyon Komisyonu (Utilization Review Accreditation Commission-URAC) birçok farklı alanda yaptığı çalışmaların yanında sağlık web sitelerinin genel standartlarını da belirlemektedir. Sağlık bilgisi içeren web sitelerinde fiziksel özellikler, erişilebilirlik

seçenekleri, iletişim olanakları ve performans iyileştirmeleri gibi konularda kaliteyi ölçen bu kurum içerik kalitesi ve güvenilirliği hakkında bilgi vermemektedir. Her isteyen kişinin internete bilgi ekleyebiliyor olması ve bu bilgilerin doğruluk denetiminden geçmeden yayımlanabilmesi sağlık alanında bilgi kirliliği oluşturmaktadır (Fırat ve Kurt, 2015). İnternette hastalık bilgisi aratan insanlar güvenilir ve kaliteli veri sağlayan internet siteleri ile düşük kaliteli bilgi sağlayan internet siteleri arasından doğru seçimi yapmakta zorlanmaktadırlar. Bu nedenle sağlık alanında kaliteli bilgi içeren internet sitelerine ihtiyaç duyulmaktadır (Öztürk, 2021).

Çizelge 1'de tarih aralıkları incelenen organ nakli tedavi ve bakımı hakkında bilgi içeren web sitelerinin büyük bir bölümünde yayım tarihi bilgisinin bulunmadığı görülmektedir. Bu durumda sağlık veya hastalık hakkında bilgiye ulaşmak isteyen kullanıcıların girdikleri web sitelerindeki bilgilerin güncel olup olmadığını anlamaları mümkün değildir. Olkun ve Demirkaya (2018) çalışmalarında sağlık alanındaki web siteleri hazırlanırken referans alınan kaynaklar ve bilgilerin yüklendiği veya güncellendiği tarihlerin açıkça belirtilmesi gerektiğini bildirmektedir. Bilimsel bilgi doğası gereği sürekli güncellenmektedir. Bu nedenle yeni araştırmalar sonucunda ortaya çıkan bilgiler ile tedavi ve bakım yöntemleri de değişmektedir. Sunulan çalışmada incelenen web sitelerinin %30,8'inin 2016 yılı ve öncesi eski tarihli bilgi içeriyor olması endişe vericidir. Çünkü sağlık profesyoneli olmayan internet kullanıcıları bu bilgilerin tedavilerde hala kullanılıp kullanılmadığını bilmiyor olabilirler. İnsanlar internette öğrendikleri eskiden kullanılan ancak sonradan fayda sağlamadığı veya zarar verdiği anlaşılan tedavi yöntemlerini kendilerine veya yakınlarına uygulayabilirler. Organ nakli gibi hayati öneme sahip bir konuda hata yapılması organ kayıplarına ve mortaliteye neden olabilir (Dew, 2015; Heldman, 2022).

Bloglar ve internet tartışma forumları, günlük yaşamda bilgi arama ve paylaşma için yeni kaynaklar sağlar (Savolainen 2011). Bu platformlar kullanıcıların bir konuyu tartıştığı, soru sorduğu, çözüm aradığı veya bilgilendirmelerde bulunduğu tartışma alanlarıdır (Tadesse ve ark., 2019). Sunulan çalışmada organ nakli ile ilgili en fazla bilgiye blog ve tartışma forumlarından ulaşıldığı görülmektedir (Çizelge 2). Bunun nedeni,

insanların bu platformlarda organ nakli konusunda merak ettikleri soruları, tecrübeli hastalara veya sağlık çalışanlarına sorma imkânı bulması olabilir.

Park ve ark. (2020) çalışmalarında tıbbi bilgi içeren haber ve makalelerin diğerlerine göre çok daha hızlı yayıldığı, Yu-leung ve Zhao (2020) çalışmalarında ise felaketler ve hastalıklar hakkındaki haberlerin insanların hayatta kalma endişesini tetiklediği için daha fazla ilgi çektiği bildirilmiştir. Hastane ve haber sitelerinin de organ nakli hakkında bilgi yayımlaması ise daha fazla internet trafiği alma ve bunun sonucunda tanınırlığı ve kazanımlarını artırma kaygısı olarak görülebilir. Pengnate ve ark., (2021) çalışmalarında ise hastalıklar hakkındaki haberlerin ayrıca tıklama tuzağı olarak da kullanılabilirdiği bildirilmektedir. Bu çalışmada organ nakli ile ilgili haber web sitelerindeki içeriklerinin ONBDS puanları düşük olarak belirlenirken, incelenen en yüksek ONBDS puanının bilimsel dergilerin web sitelerinde bulunması ise bu web sitelerindeki bilgilerin detaylı bir bilimsel anlatım ile kanıtı dayalı bir şekilde verilmesi ile ilişkilendirilebilir.

Baybek ve Tuncer (2017) ve Olkun ve Demirkaya (2018) çalışmalarında hastalıklar hakkında internette aranan bilgilerin kalitesinin düşük olduğu bildirilmektedir. Aghasiyev ve Yılmaz'ın (2018) ortodontik terimlerin internet aramalarını inceledikleri çalışmalarında ise Türkçe web sayfalarındaki bilgi kalitesinin İngilizce web sayfalarına göre anlamlı şekilde düşük olduğu bildirilmiştir. Çizelge 3'te ONBDS puanı genel ortalamasının 6,2/20 olarak bulunması web sitelerindeki organ nakli hakkındaki bilgilerin kalitesinin literatüre benzer şekilde düşük olduğunu göstermektedir. İncelenen konular içerisinde nakil yapılabilecek organlar, beyin ölümü ve organ naklinin tanımı en yüksek ONBDS puanını aldığı belirlenmiştir. Bunun nedeni organ nakli, beyin ölümü ve nakil yapılabilecek organlar konularının birbiri ile direkt ilişkili ve internette konu hakkında arama yapan herkesin ilgisini çekebilecek konular olması olabilir. İnternet aramalarının istatistiklerinin yayımlandığı Google Trends verileri 2016 yılından itibaren internette organ nakli aramalarının daha önceki yıllara göre arttığını göstermektedir. Ayrıca Pubmed'de de organ nakli ile ilgili yayımlanan bilimsel makalelerin sayısının her yıl artarak devam etmesi konunun güncel ve popüler bir konu olduğunu göstermektedir.

Çizelge 1. İncelenen web sitelerinin tarih aralıkları

Table 1. Date ranges of the reviewed websites

Tarih aralıkları	n	%	ONBDS puan ortalaması
2017-2021 yıl arası	169	32,9	5,89/20
2012-2016 yıl arası	88	17,1	7,32/20
2007-2011 yıl arası	52	10,1	8,10/20
2001-2006 yıl arası	10	2,0	8,90/20
1982-2000 yıl arası	8	1,6	6,63/20
Yayım tarihi bilgisi bulunmayan web siteleri	187	36,4	5,01/20
Toplam	514	100	

Çizelge 2. İncelenen web sitelerinin çeşitleri**Table 2.** Types of websites reviewed

Kaynaklar	n	%	ONBDS puan ortalaması
Bloglar ve tartışma forumları	112	21,8	7,60/20
Hastane web siteleri	86	16,7	5,37/20
Haber web siteleri	79	15,3	4,78/20
Sağlıklı yaşam konulu web siteleri	69	13,4	5,29/20
Bilimsel dergilerin web siteleri	56	10,9	8,96/20
Sağlık meslek grupları dernek web siteleri	27	5,3	6,11/20
Dijital ansiklopediler	25	4,9	6,16/20
Sağlık profesyonellerinin kişisel web siteleri	17	3,3	7,76/20
Diğer*	43	8,4	3,14/20
Toplam	514	100	

* Sözlük siteleri n=7, Üniversite web siteleri n=4, Alışveriş siteleri n=8, Hukuk bilgi sistemi ve avukatlık bürosu web siteleri n=7, Teolojik bilgi içeren web siteleri n=4, Turizm şirketleri web sitesi n=2, Sigorta web siteleri n=2, Kurumsal web siteler n=7, ilaç firmalarının web siteleri n=2.

Çizelge 3. Organ Nakli ile ilgili Bilgileri Değerlendirme Skalası ve Puan Ortalamaları**Table 3.** Evaluation Scale of Information about Organ Transplantation and Average Scores

Konular	Alt başlıklar*	ONBDS Ortalama puan/tam puan (Alt başlıklara göre)	ONBDS Ortalama puan/tam puan (Konulara göre)
Organ nakli hakkında genel bilgiler	Organ nakli tanımı	0,57/1	3,14/6
	Nakil yapılabilecek organlar	0,75/1	
	Donör özellikleri	0,59/1	
	Alıcı özellikleri	0,34/1	
	Beyin ölümü	0,63/1	
	Organ bağıışı kartı	0,26/1	
Tanı Yöntemi	Tanı testleri	0,23/1	0,31/2
	Fizik muayene	0,08/1	
Tedavi	Cerrahi tedavi	0,53/1	0,73/2
	İmmünoşpresif tedavi	0,20/1	
Tedavi sonrası majör komplikasyonlar	Rejeksiyon	0,24/1	0,56/3
	Enfeksiyon	0,21/1	
	Malignite	0,11/1	
Ameliyat Öncesi Hemşirelik Bakımı	Donör bakımı	0,06/1	0,33/4
	Alıcı bakımı	0,08/1	
Ameliyat Sonrası Hemşirelik Bakımı	Donör bakımı	0,08/1	
	Alıcı bakımı	0,11/1	
Organ naklinin çeşitli boyutları	Etik boyutu	0,31/1	1,03/3
	Yasal boyutu	0,40/1	
	Spiritüel boyutu	0,32/1	
Toplam:		6,1/20	6,1/20

*Her bir alt başlık 1 puan olmak üzere ONBDS toplam puanı 20'dir.

**İncelenen web sitesi sayısı n=514'tür.

Sonuç

Organ nakli hakkında bilgi içeren Türkçe web sitelerinin çoğunda tarih bilgisi bulunmaması, tedavi yöntemleri hakkında eski tarihli bilgilerin sunulmaya devam ediyor olması, web sitelerindeki ONBDS puan ortalamalarının çok düşük olması Türkçe web sitelerinde organ nakli hakkındaki bilgilerin kalitesinin düşük olduğunu gösterdi.

Hastaların web sitelerinden edindikleri bilgilere güvenerek kendi kendilerine hatalı tedavi uygulamaları toplumsal bir sağlık sorunu olarak görülebilir. Bu nedenle Sağlık Bakanlığı denetim veya akreditasyon birimlerinin kendilerine başvurulması halinde sağlık bilgisi içeren web sitelerini akredite etmeleri ve kullanıcıların fark edebilecekleri "Doğru sağlık bilgisi içeren web sitesi" logosunun akredite edilen web sitelerinde gösterilmesi araştırmacılar tarafından öneri olarak

sunulmaktadır. Bunun yanında toplumdaki sağlık okuryazarı ve internet okuryazarı sayısının artması da doğru bilgiye ulaşmada faydalı olacaktır.

Çıkar çatışması

Çalışmada yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması söz konusu değildir.

Kaynaklar

Aghasiyev, R., & Yılmaz, B. (2018). The accuracy of information about orthodontics available on the internet. Turk J Orthod, 31(4), 127, 132. <https://doi.org/10.5152/turkjorthod.2018.18007>.

- Aldairy, T., Laverick, S., & McIntyre, GT. (2012). Orthognathic surgery: is patient information on the Internet valid? *Eur J Orthod*, 34(4), 466, 469. <https://doi.org/10.1093/ejo/cjr046>.
- Bavbek, NC., & Tuncer, BB. (2017). Information on the internet regarding orthognathic surgery in Turkey: Is it an adequate guide for potential patients? *Turk J Orthod*, 30(3), 78, 83. <https://doi.org/10.5152/turkjorthod.2017.17027>.
- Çelik, T. (2018). Sağlık alanında bilgiye ulaşma aracı olarak internetin rolü (İnönü Üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma). MSc, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya, Türkiye.
- Dew, MA., & Greenhouse, JB. (2015). Depression and anxiety as risk factors for morbidity and mortality after organ transplantation: a systematic review and meta-analysis. *Transplantation*, 100(5), 988,1003. <https://doi.org/10.1097/tp.0000000000000901>.
- Fırat, M., & Kurt, A. (2015). Development and application of internet information pollution scale. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 11(1), 89, 103. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/eku/issue/5464/74188>.
- Google. (2022). Google Trends. <https://trends.google.com/trends/explore?q=%2Fm%2F019m0c,%2Fm%2F016bb2,hangi%20organlar%20nakil%20yap%C4%B1l%C4%B1r&geo=TR&date=all&cat=45>. Accessed: 05.07.2022.
- Greene, DL., Appel, AJ., Reinert, SE., Palumbo, MA. (2005). Lumbar disc herniation: evaluation of information on the internet. *Spine*, 30(7), 826, 829. <https://doi.org/10.1097/01.brs.0000157754.98023.cd>.
- Gülen, H., & Karaca, A. (2018). Organ transplantasyonu sürecinde donör eğitimi ve hemşirelik bakımı. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 83, 88. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/duzcesbed/issue/37762/372429>.
- Holderried, M., Hoepfer, A., Holderried, F., Heyne, N., Nadalin, S., Unger, O., ... & Guthoff, M. (2021). Attitude and potential benefits of modern information and communication technology use and telemedicine in cross-sectoral solid organ transplant care. *Sci Rep*, 11, 1, 9. <https://doi.org/10.1038/s41598-021-88447-6>.
- Jensen, RK., Agersted, MEI., Nielsen, HA., & O'Neill, S. (2020). A cross-sectional study of website claims related to diagnoses and treatment of non-musculoskeletal conditions. *Chiropractic & Manual Therapies*, 28(1), 1, 8. <https://doi.org/10.1186/s12998-020-00305-w>.
- Heldman, MR., & Zurabi, L. (2022). Changing trends in mortality among solid organ transplant recipients hospitalized for COVID-19 during the course of the pandemic. *American journal of transplantation*, 22(1), 279,288. <https://doi.org/10.1111/ajt.16840>.
- Olkun, HK., & Demirkaya, AA. (2018). Evaluation of internet information about lingual orthodontics using DISCERN and JAMA tools. *Turk J Orthod*, 31(2), 50-54. <https://doi.org/10.5152/turkjorthod.2018.17042>.
- Özkan, Ö., Solak, M., Yılmaz, E., Özçelik, CS. (2019). Hastaların ameliyat öncesi döneme yönelik bilgi edinmede interneti kullanma durumlarının değerlendirilmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 22(2), 105, 113. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunihem/issue/46381/413626>.
- Öztürk, T. (2021). Üniversitelere ait internet web sitelerinin ortodonti hastaları için sağladığı bilgi kalitesinin değerlendirilmesi. *Selcuk Dent J*, 8(1), 106, 112. <https://doi.org/10.15311/selcukdentj.741264>.
- Park, HW., Park, S., & Chong, M. (2020). Conversations and medical news frames on Twitter: infodemiological study on covid-19 in South Korea. *J Med Internet Res*, 22(5), e18897. <https://doi.org/10.2196/18897>.
- Pengnate, SF., Chen, J., & Young, A. (2021). Effects of clickbait headlines on user responses: An empirical investigation. *J Int Tech Infor Manag*, 30(3), 1, 18. <https://scholarworks.lib.csusb.edu/jitim/vol30/iss3/1>.
- PubMed, (2022). Organ transplant search results in PubMed. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/?term=organ%20transplant&page=1&timeline=expanded>. Accessed: 05.07.2022.
- Savolainen, R. (2011). Requesting and providing information in blogs and internet discussion forums. *Journal of Documentation*, 67(5), 863, 886. <https://doi.org/10.1108/00220411111164718>.
- Social, WA. (2022). Digital 2022 global overview report. <https://wearesocial.com/uk/blog/2022/01/digital-2022/>. Accessed: 05.07.2022.
- Spoelman, WA., Bonten, TN., De Waal, MW., Drenthen, T., Smeele, IJ, Nielen, MM., & Chavannes, NH. (2016) Effect of an evidence-based website on healthcare usage: an interrupted time-series study. *BMJ Open*, 6(11), e013166. <http://dx.doi.org/10.1136/bmjopen-2016-013166>.
- StatCounter Global Stats. (2021). Search engine market share Turkey. <https://gs.statcounter.com/search-engine-market-share/all/turkey>. Accessed: 05.07.2022.
- Statista. (2020). Global internet penetration 2020. Retrieved from <https://www.statista.com/statistics/209096/share-of-internet-users-in-the-total-world-population-since-2006/>. Accessed: 05.07.2022.
- Statista. (2021). Internet users in the world 2021. Retrieved from <https://www.statista.com/statistics/617136/digital-population-worldwide>. Accessed: 05.07.2022.
- Swire-Thompson, B., & Lazer, D. (2020). Public health and online misinformation: challenges and recommendations. *Annu Rev Public Health*, 41, 433, 451. <https://doi.org/10.1146/annurev-publhealth-040119-094127>.
- Tadesse, MM., Lin, H., Xu, B., & Yang, L. (2019). Detection of suicide ideation in social media forums using deep

- learning. Algorithms, 13(1), 7. <https://doi.org/10.3390/a13010007>
- Tay, M. (2016). Türkiye’de doku ve organ naklinin önemi. Sağlık Akademisyenleri Dergisi, 3(3), 106, 110. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sagakaderg/issue/46736/586253>.
- TÜİK. (2020). Hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679) . Accessed: 05.07.2022.
- TÜİK. (2021). Hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437). Accessed: 05.07.2022.
- URAC. (2022). Health plan program accreditations. <https://www.urac.org/accreditation-cert/health-plan-accreditation/> Accessed: 05.07.2022.
- Yu-Jeung, NG., & Zhao, X. (2020) The human alarm system for sensational news, online news headlines, and associated generic digital footprints: A uses and gratifications approach. Commun Res, 47(2), 251, 275. <https://doi.org/10.1177%2F0093650218793739>